

25.11.2015

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

Lausuntopyyntöne 25.11.2015

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta annetun lain 16 ja 51 §:n muuttamisesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 54 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia siten, että enimmäisasumismenoja tarkistettaisiin ensimmäisen kerran asumismenojen muutosta vastaavasti vuoden 2017 alusta. Lisäksi yleisen asumistuen perusomavastuun tulosidonnaisuutta ehdotetaan kiristettäväksi. Eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vuonna 2016 sovellettaisiin samoja lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksia, keskimääräisiä asumismenoja sekä asumismenojen enimmäismääriä kuin vuonna 2015.

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esitysluonnoksesta on pidetty kuntalain 11 §:n mukainen erillisneuvottelu 23.11.2015.

Yleisen asumistuen tarkoituksena on alentaa pienituloisten asumismenoja ja turvata kohtuullinen asumistaso. Viime vuosina erityisesti suurilla paikkakunnilla yleisen asumistuen taso on jäänyt merkittävästi jälkeen tosiasiallisesta vuokratasosta, mistä syystä suuri osa perusturvan varaan putoavista tai muuten pienituloisista henkilöistä on joutunut pysyvään tai pitkäaikaiseen toimeentulotuen tarpeeseen turvatakseen asumistaan. Toimeentulotuen suuruutta arvioitaessa henkilön menona hyväksytään kohtuulliset asumiskustannukset täysimääräisesti.

Eläkkeensaajan asumistuki on korvaustasoltaan korkeampi ja lisäksi eläkkeensaajan asumistuessa määritellyt kohtuulliset asumiskustannukset ovat lähempänä tosiasiallista vuokratasoa kuin yleisessä asumistuessa. Eroa eri järjestelmien välillä on pidetty tarkoituksenmukaisena siksi, että eläkkeensaajalla ei pääosin ole mahdollisuutta vaikuttaa tulotasoonsa ja tätä kautta turvata kohtuullista asumistaan.

**Yleisesti ottaen julkisten menojen hillintää ja esimerkiksi indeksikorotusten jäädyttämistä voi nykyisessä taloustilanteessa pitää perusteltu-
na.** Nyt esitetyillä asumistukijärjestelmiin kohdistetuilla jäädyttämistoimilla voi myös olla asumiskustannusten nousua hillitseviä vaikutuksia, minkä voi arvioida olevan mahdollinen esityksen positiivinen vaikutus. Lyhyellä tähtäimellä vaikutukset kuitenkin voivat olla kansalaisten kannalta arvaamattomia ja lisätä toimeentulokiriippuvuutta pitkäkestoisesti. Sitä, että enimmäisasumismenojen kohdalla kumpaankin tukimuotoon esitetään vastaavia muutoksia, voi pitää tasapuolisena ratkaisuna kansalaisten kannalta.

Käsittelyssä olevan esityksen vaikutusarviot ovat kokonaisuudessaan puutteelliset. Hyvin valmistellussa lakiesityksessä tulisi arvioida niin taloudellisia, yhteiskunnallisia kuin yksilöönkin kohdistuvia vaikutuksia. Niin esityksessä ei ole nyt tehty. Lisäksi, koska perusturvaan kohdistuu useita perusturvan tasoa madaltavia muutoksia vuonna 2016, tulisi esitysten yhteisvaikutuksia arvioida, jotta tosiasiallisesti voitaisiin tietää niiden kokonaisvaikutukset niin kansalaisille kuin julkiselle taloudellekin.

Käsittelyssä olevan esityksen muutosten taloudellisia vaikutuksia on arvioitu ainoastaan joiltain osin. Kuntien osalta vaikutusarvioita ei ole tehty kokonaistaloudellisesta näkökulmasta. Jotta esitetyjä taloudellisia vaikutuksia voisi luotettavasti arvioida ja erityisesti esitettyjen muutosten laajempia mahdollisia vaikutuksia kuntatalouteen selvittää, tulisi tietää laskelmien

perusteet, joita hallituksen esityksessä ei ole esitetty. Esimerkiksi muutosten mahdollisia vaikutuksia kuntien asiakasmaksutuloihin ei ole arvioitu.

Esityksessä yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen korottamatta jättämisestä on esitetty numeerinen kustannusarvio suhteessa toimeentulotukikustannusten nousuun. Arvio vaikuttaa alimitoitetulta erityisesti huomioiden muut perusturvan heikennykset, jotka saattavat pudottaa pienituloisia henkilöitä toimeentulotuen varaan. Yleisen asumistuen kohdalla nimenomaan yksinasuvat perusturvan varassa elävät ovat kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa ja erityisesti heidän kohdallaan jäädytyksen vaikutus voi valua lähes täysimääräisesti toimeentulotukeen. Yksinasuvat ovat yliedustettuina toimeentulotuen hakijoissa. Vuonna 2013 245 000 toimeentulotukea saaneesta kotitaloudesta lähes 180 000 kotitaloutta eli yli 70 % oli yhden hengen kotitalouksia.

Eläkkeensaajan asumistuen enimmäisasumismenojen sekä lämmitys yms. kustannusten jäädyttämisen ei ole arvioitu lisäävän toimeentulotuen kustannuksia lainkaan, mitä ei voi pitää uskottavana arviona. Vuoden 2013 tilastojen mukaan toimeentulotukea myönnettiin vuonna 2013 noin 27 000 eläkeläiskotitaloudelle.

Myös yleisen asumistuen perusomavastuun korottaminen voi lisätä toimeentulotukimenoja, koska asumistuen ruokakuntakäsite on erilainen kuin toimeentulotuen kotitalouskäsite. Lisäksi esityksessä ei ole arvioitu sitä, aiheuttaako omavastuuseen kohdistuva muutos lisääntyvää toimeentulotukiasiakkuutta eli pudottaako muutos uusia ihmisryhmiä toimeentulotuen varaan ja millaisia vaikutuksia muutoksella kokonaisuutena on esimerkiksi työnteon kannustavuuteen. Käsittelyssä olevan ja myös muiden toimeentulotukimenoihin vaikuttavien muutosesitysten kohdalla on **kokonaan arvioimatta, edellyttävätkö muutosten kautta lisääntyvät asiakasmäärät lisäresursoinnin tarvetta kuntien sosiaalitoimeen.**

Hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut siihen, että kuntien tehtäviä tai velvoitteita ei lisätä hallituskaudella, ja jos lisätään, lisäykset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. **Nyt esitettävä on kuntien maksuvelvollisuuden suoraa lisäämistä ja valtion tulisi kompensoida kunnille esitetyn muutoksen perusteella syntyvät toimeentulotuen lisäkustannukset täysimääräisesti.** Sama koskee myös muita vastaavia muutoksia, joilla selkeästi on osoitettavissa suora vaikutus toimeentulotukimenoihin. **Sellaisten perusturvaan kohdistuvien muutosten tekemistä, joilla valtio valuttaa perusturvan kustannuksia maksettavaksi toimeentulotukena, voi pitää hallitusohjelman vastaisina sekä lyhytnäköisinä ja kokonaistaloudellisesti kestäättöminä.**

SUOMEN KUNTALIITTO

Ellen Vogt
erityisasiantuntija